

Til: Forsvarsminister Bjørn Arild Gram

Kopi: Statssekretær Marie Vikanes Lamo, og Avdeling for personellpolitikk, kompetanse, integritet og felles juridiske tjenester, Forsvarsdepartementet.

Forsvarsstaben (FST)

Stortinget utenriks- og forsvarskomiteé

Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret

Spørsmål om utvidet veteranbegrep

Bakgrunn

Fra 2017 til 2021 har Veteranforbundet SIOPS – Skadde i internasjonale operasjoner, og senere sammen med flere andre veteran- og arbeidstakerorganisasjoner, etterspurt en ny tiltaksplan for veteranene, samt påpekt at veteranarbeidet må være forankret politisk. SIOPS har sendt fellesuttalelser hvor vi har påpekt at veteranbegrepet bør diskuteres prinsipielt. En ny tiltaksplan ble offentliggjort av regjeringen 05.03.2024, etter flere år med sterkt påtrykk fra blant annet SIOPS og NVIO.

Ny tiltaksplan (2024-2028) omfatter personell som har deltatt i internasjonale operasjoner og internasjonal innsats fra både Forsvaret, Utenriksdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Slik vi ser det inkorporerer ny tiltaksplan flere personellgrupper, men planens ordlyd legger ikke opp til en eksplisitt utvidelse av veterandefinisjonen jamfør stortingsmelding 15.

Parallelt med dette har Støre-regjeringen i tillegg utarbeidet og offentliggjort et forslag ny Langtidsplan for Forsvarssektoren (LTP) Prop. 87 S – Langtidsplan for Forsvarssektoren 2025 – 2036. Denne ble offentliggjort 05.04.24, og der ble det påpekt på side 100, boks 7.9 om regjeringens veteranpolitikk at «*Regjeringen mener at alle som har gjort tjeneste for Norge kan kalle seg veteraner*». Det står også en forklaring om dette på samme side. Når endret Støre-regjeringen ved forsvarsminister Bjørn Arild Gram holdning i denne saken?

Begrepsutvidelsen i LTP representerer en ny linje fra gjeldende stortingsmelding på det veteranpolitiske området, Meld. St. 15 (2019-2020). Hvorfor ble det ikke gjennomført en særskilt høring med veteranorganisasjonene om dette spesifikke spørsmålet allerede i tiltaksplanarbeidet? SIOPS etterlyser en klar politisk holdning fra forsvarsministeren og regjeringen i begrepssaken. Vi anser dette som et politisk spørsmål, som burde vært behandlet i en ny stortingsmelding, eller gjennom en stortingsbehandling av tiltaksplanen. Sistnevnte ønsket ikke et flertall med regjeringspartiene i spissen. Avgrensningen av veterandefinisjonen fra stortingsmelding 34 fra 2009 til 15 i 2020, var naturlig nok en del av ordinær stortingsbehandling.

I etterkant av offentliggjøringen av forslaget til ny LTP, sendte Forsvarsstaben, på vegne av generalløytnant Ingrid Gjerde, ut et brev til flere deler av Forsvaret, samt enkelte av veteranorganisasjonene. I brevet kommer det frem at «*viser til Forsvarssjefens (FSJ) beslutning om veteranbegrepet fra mars 2023*», og det står også at «*I forbindelse med Regjeringens fremleggelse av ny tiltaksplan for veteraner i 2024 legges det til grunn at alt personell som har tjenestegjort i Forsvaret er veteraner*».

Dagsaktuelle spørsmål

Veterandefinisjonen

SIOPS vil applaudere Forsvarssjefens initiativ og engasjement for saken, men antar det er regjeringen, og ikke Forsvarssjefen, som har tatt beslutning om hvilken veteranpolitikk som er gjeldende. Vi antar også det er en inkurie at Forsvarsstaben viser til regjeringens tiltaksplan som primært gjelder militærveteraner fra internasjonale operasjoner. Det er først i Prop. 87 S, at regjeringen tar til orde for å utvide begrepet fra gjeldende stortingsmelding.

Vi etterlyser mer involvering på feltet, og viser til at organisasjonene står i et dilemma og møter enkelte problemstillinger i dag. Som frivillige uavhengige organisasjoner, kan vi i utgangspunktet rette oss mot den målgruppen vi ønsker. Samtidig blir vi på flere måter «låst» til hvilke områder vi skal fokusere på fra Forsvaret og Forsvarsdepartementet.

Flere av veteranorganisasjonene finansieres i hovedsak gjennom Forskrift om tilskudd til frivillig aktivitet på forsvars- og sikkerhetsområdet. Ifølge denne omfattes organisasjoner som retter seg mot «økt aktivitet for og ivaretagelse av de som har tjenestegjort for Forsvaret i internasjonale operasjoner, eller til aktivitet som fremmer kunnskap om og engasjement for denne gruppen», jf. § 6 (1) bokstav b) og § 1 bokstav b). I enkelte sammenhenger stilles det spørsmål om hvordan veteranorganisasjonene kan trekke til seg yngre generasjoner med veteraner fra internasjonale operasjoner, og på hvilken måte vi kan bidra til større engasjement på feltet. Paradokset er at vi ikke kan rette oss mot andre enn det som angår internasjonale operasjoner dersom vi vil være sikre på å få finansiert våre aktiviteter, prosjekter og driften vi har, samtidig som enkelte deler av Forsvaret gjerne etterspør hvordan vi kan gjøre oss relevante eller inkludere andre grupper.

Matrise

I brevet som ble sendt ut påpeker Forsvarsstaben at dette «*ikke [medfører] en endring i anerkjennelsesinstituttet da det er regulert i lovverk og spesielt rettet mot tjeneste i internasjonale operasjoner*». Vedlagt lå en matrise hvor «*de forskjellige personellgrupper er definert, og hva de tilkommer av anerkjennelse og eventuelle erstatnings, og støtteordninger*». Legger statsråden og Forsvarsdepartementet opp til en endring av de særskilte kompensasjonsordningene og ivaretagelsesinstituttet for utenlandsveteranene på sikt?

I vedlagt matrise er det laget en oversikt over personellgruppene inndelt i en rekke for internasjonale operasjoner, en for internasjonal innsats, en for offiserer, befal og vervede, for tjenestegjørende fra førstegangstjenesten, en for sivile og til slutt særlige hendelser i Forsvaret. I den forbindelse har vi flere spørsmål til hvordan Forsvaret gjennomfører regjeringens veteranpolitikk.

Under «Forsvarets åpne dør» har internasjonale operasjoner status «*tilgang*», mens internasjonal innsats har status «*kan gis tilgang*». Offiserer, befal, vervede har status «*kan gis tilgang?*».

Under «Særskilte erstatningsordninger» har internasjonale operasjoner status «*iht. forsvarsloven*», mens internasjonal innsats har status «*vil kreve politisk behandling*», og offiserer, befal, vervede samt andre har status «*ikke*». Personellkategorien «*særlige hendelser*» har stått blank. Vi stiller spørsmål til hvorfor personellgruppen «*internasjonal innsats*» har fått en annen status enn offiserer, befal, vervede samt andre? Det er åpenbart de som omfattes i disse personellgruppene også vil kreve politisk behandling i form av lovendring dersom de skulle omfattes. Hvorfor har Forsvarsstaben brukt formuleringene som dette i matrisen? Er dette forankret politisk?

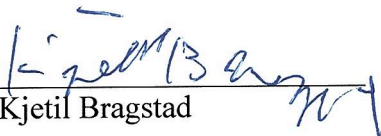
Dette kan skape en uklar gråsoner om hvilke ordninger personellgruppene det gjelder er omfattet av. Vi mener også det kan gi inntrykk av at det er Forsvaret selv som i stort får avgjøre og definere veteranpolitikken, og stiller spørsmål til om det er tilfellet? Begrepsutvidelsen i LTP er enda ikke politisk behandlet i Stortinget.

Veteranbegrepet og veien videre

Veteranforbundet SIOPS, i tillegg til flere andre organisasjoner, kan og ønsker å bidra i debatten om hvordan vi og andre kan gjøre et relevant arbeid på feltet, og bidra til mer mangfold og inkludering. Samtidig viser vi til dilemmaet om at vi er omfattet av en forskrift som snevrer inn vårt handlingsrom i dag. Vi kommer senere med vårt høringsinnspill til revideringen av tilskuddsforskriften.

SIOPS håper at statsråden og Forsvarsstaben (FST) tar dette til orientering, og eventuelt kan gi konkrete svar på våre spørsmål, og involvere oss og andre relevante organisasjoner i dette arbeidet i tiden fremover.

Oslo, 24. mai 2024

Kjetil Bragstad

Generalsekretær SIOPS

Njål Kjølholdt-Gustavsen

Rådgiver SIOPS